

ÖZ

Hazırlayan	: Taner ÇOŞKUN
Üniversite	: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	: Eğitim Bilimleri
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	: xxi + 183
Mezuniyet Tarihi	: 30.12.2014
Tez Danışmanı	: Dr. Kadian BOOBEKOVA

SELÇUKLULARDA AHİLİK VE AHİLİĞİN MESLEKÎ-AHLÂKÎ KÜLTÜRÜN GELİŞİMİNE ETKİSİ

Ahilik, XIII. yüzyılda Ahi Evran tarafından Anadolu’da kurulup, XIX. yüzyıla kadar faaliyet göstermiş bir teşkilattır. Ahilik, millî birliği ve bütünlüğü, sosyal dayanışma ve yardımı temel ilke olarak benimseyen, dostluk ve kardeşlik havası içinde toplumsal ahlâk kurallarına sıkı sıkıya bağlı millî bir toplum kurmayı amaçlayan, yurt ekonomisinde temel ihtiyaç maddelerini en kaliteli, en ucuz biçimde üretmeyi öngören millî bir teşkilattır. Bu teşkilat, İslamiyet’ten sonra Araplar arasında gelişmiş olan Fütüvvet Teşkilatı’na dayanan, fakat Anadolu Türklerince, İslam Ahlâkı ve Türk geleneklerine göre geliştirilen bir teşkilattır. Ahi ise, vicdanını kendi üzerine gözcü koyan, helâlinden kazanan, yerine ve yeterince harcayan, ölçü ve tartı ehli olan, yararlı şeyler üretip insanlara sunan kişidir.

Ahilik aynı zamanda meslek ve ahlak eğitimi veren bir kurumdur. Ahilikte benimsenen eğitim sistemi, İslâm dininin esaslarına uygundur. Ahiliğin eğitimden maksadı, sanatta mükemmellik, yaşayışta dürüstlük, topluma ve insana hizmette erdemi esas alan “insan-ı kâmil” derecesinde ideal insan tipi meydana getirmektir. Bu nedenle Ahilik, bireyin tüm yönlerini olumlu yönde geliştirmeyi, bireyin zihinsel gelişimi yanında sosyal, ruhsal, davranışsal ve bedensel yönlerden de gelişimini sağlamayı amaçlamıştır. Bireyin kişiliğinin bütünlük sağlamasını ve dengeli bir yapıya bürünmesini yani, çalışanların hem sanatlarında ustalaşmasını hem de ahlâkî prensiplere göre çalışmalarını hedeflemektedir. Nitekim Ahilik, “insanı, iki kürekli kayığa benzetmiş, küreğin birinin ahlak, diğerinin meslek olduğunu, küreklerden birinin çekilmemesi ya da küreklerin ikisinin aynı ritimde çekilmemesi halinde kayığın olduğu yerde kalacağını ifade ederek meslek-ahlak eğitimi bütünlüğünün önemini ortaya konuştur. Bu anlayıştan hareketle Ahilik, meslek-ahlak eğitimi bütünlüğünü oluşturmuştur.

Bu çalışmanın amacı, Selçuklular dönemi Ahilik teşkilatının, mesleki eğitime, ahlaki eğitime ve en önemlisi meslek-ahlâk eğitimi bütünlüğüne yönelik uygulamalarını, o dönemdeki meslekî-ahlâkî kültürün gelişimine olan etkisini günümüze taşımak ve günümüz meslek eğitimine, meslekî-ahlâkî kültürün gelişimine dair neler sunabileceğini ortaya koymaktır. Dahası Ahiliğin günümüze yansımaları niteliğindeki kurumları belirterek Ahiliğin etkilerinin devam ettiğini ve birçok kuruma kaynaklık ettiğini ortaya koymak ve bunlara dayalı olarak bazı önerilerde bulunmaktır.

Ayrıca bir eğitimci olarak Ahi Evran'ı ve bir eğitim kurumu olarak Ahiliği inceleyip Kırgızistan'ın faydasına sunmaktır.

Bu çalışma yapılırken Fütüvvet ve Ahilik ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar; kitaplar, makaleler, bildiriler, tezler incelenerek tasnif edilmiş ve konuyla ilgili olanlar ele alınarak tekrar incelenmiştir. Bu kaynaklardan elde edilen bilgiler, belirlenen plana uygun olarak derlenmiştir.

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Ahiliğin anlamı, yapısı, kuruluş felsefesi, kaynağı ve fütüvvet geleneğiyle ilişkisi, teşkilatın kurucusu Ahi Evran'ın hayatı, eserleri ve eğitimci yönü, teşkilatın kuruluş döneminin siyasi, sosyo- ekonomik, dînî ve kültürel durumu ve teşkilatın tarihi süreci (kurulması, yayılması ve sona ermesi) ele alınmıştır. Sonrasında da Ahiliğin günümüzde yaşatılmasına yönelik yapılan bazı çalışmalar belirtilmiştir.

İkinci bölümde ise, Ahiliğin eğitim anlayışı, eğitimdeki amaçları, ahlak ve meslek anlayışı, ahlakî ve meslekî temelleri, Ahilikte meslek ve ahlak eğitiminin ne şekilde ve nerelerde verildiği, meslek-ahlak eğitimi bütünlüğünün nasıl sağlandığı, Selçuklu toplumunun gelişmesinde Ahilik Teşkilatının önemi ve katkısı, günümüz toplumunda meslek ahlâkını geliştirmede Ahilik kültürünün önemi konularına yer verilmiş, sonrasında da Ahiliğin günümüze yansımaları niteliğindeki kurumlar belirtilmiştir.

Sonuç ve öneriler bölümünde de, yapılan araştırma ve analizlerden elde edilen sonuçlar belirtilmiş, bu sonuçlardan hareketle de bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Ahi Evran, Ahilik, Meslek Eğitimi, Ahlak Eğitimi, Meslek Ahlâkı

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Танер Чошкун
Университет	: Кыргыз-Түрк “Манас” Университети
Багыты	: Педагогика
Иштин сыпаты	: Магистирдик диссертация
Беттердин саны	: xxi + 183
Бүтүрүү датасы	: 30.12.2014
Илимий жетекчи	: Док. Кадиян Бообекова

**Селжук мамлекетиндеги «Ахилик» жана анын кесиптик-этикалык маданияттын
өнүгүшүнө тийгизген таасири.**

Ахилик, XIII кылымда Ахи Эвран тарабынан Анатолияда негизделип, XIX кылымга чейин иш жүргүзүп келген уюм болуп эсептелет. Ахилик улуттук биримдикти жана бүтүндүктү, коомдук ынтымакты жана жардамдашууну негизги принцип катары карманган, достук жана боордоштукту негиз туткан коомдук адеп-ахлак эрежелерине тыгыз байланыштуу болгон коомду курууну, жергиликтүү калктын экономикасында

негизги муктаждыкты жараткан нерселердин эң сапаттуу жана төмөнкү баада өндүрүлүшүн көздөгөн уюм болуп саналат. Бул уюм исламдын таралышынан кийин арабдардын арасында өнүгүп жаткан «футувват уюмуна» негизделген, бирок, Анатолия түрктөрү тарабынан ислам ахлагы жана түрк каада-салттарына ылайык калыптанган бир уюм. Ахи болсо өз абийирин өзүнө сот кылган, адал акча тапкан жана аны өтө зарыл нерселерге өз орду менен гана колдонгон, ар нерсенин колдонуу өлчөмүн билген, ар дайым пайдалуу гана нерселерди өндүрүп, башкаларга сунган адам болгон.

Бул уюмдун эң башкы принциби кесиптик жана этикалык багытта билим берүү. Анын билим берүү системасы Ислам дининин негиздерине шайкеш келет. Билим берүүдөгү максаты – өнөр жаатында өнүгүүнү, турмушта боорукерликти жана ынсаптуулукту, коомго жана адамзатка кызмат көрсөтүү жаатында сапаттуулукту негиз тутуп «идеал инсан» моделин жаратууну көздөйт. Башкача айтканда, коомдун ар бир мүчөсүнүн бардык жөндөмдөрүн өнүктүрүүнү, адамдын психологиялык артыкчылыктары менен катар, социалдык, руханий, адамгерчилик жана физиологиялык тараптарын өстүрүү максат кылат. Адамды ар тараптан баралына келтирүүгө, кайсы өнүттөн болбосун тең салмактуу болууга, тактап айтканда, адистешүү менен катар этикалык нормаларды мыкты өздөштүрүүгө багыттайт. Ахилик түзүм адамды кош калактуу кайыкка салыштырат. Бир калакты адеп-ахлак жана адамгерчилик, экинчи калакты кесипкөйлүк деп түшүндүрөт. Калактар бирдей темпте тартылбаса, кайык турган жеринде айлана берет, андыктан, эки калак бирдей тартылуусу керек, бири-бирин колдошу керек деген принципти карманышат. Ушул өнүттөн кесиптик жана ахлактык кош канаттуу билим берүү ажырагыс бүтүн болушу керек деп эсептешкен.

Илимий ишибиздин негизги максаты – Селжук мамлекетинин мезгилинде түптөлгөн Ахилик уюмунун кесиптик, нравалык билим берүү системасын кесиптик-этикалык бир бүтүн системага кантип салынганын, ошол доордогу кесиптик-этикалык маданиятынын өнүгүүсүнө кандай салым кошконун бүгүнкү заманга илимдин тили менен алып чыгуу жана учурдагы кесиптик окуу жайлар үчүн бул чоң маданиятты жаңылык катары таанытууну көздөйт. Ошондой эле бүгүнкү күндө кайсы тармактарда Ахиликтин издери бар экенин аныктоо аркылуу, дале болсо бир канча уюмдар, түзүмдөр анын таасири менен иштеп келе жатканын ачык көрсөтүү.

Илимий ишти жүргүзүүдө «Футувват жана Ахилик» тууралуу илимий изилдөөлөрдү, китептерди, макалаларды, очерктерди, диссертациларды иликтеп,

темабызга тиешелүү булактарга кайрадан көз жүгүртүп, белгиленген планга ылайык маалымат топтогонго аракет кылдык.

Илимий изилдөө эки бөлүмдөн турат. Биринчи бөлүмдө, Ахиликтин аныктамасы, мааниси, түзүлүшү, максаты, курулуу философиясы, таянган булактары жана Футувват салты менен болгон байланышы, уюмдун негиздөөчүсү саналган Ахи Эврандын өмүр таржымалы, чыгармалары, педагогикалык усулу, Ахиликтин курулуу мезгилиндеги саясий, социалдык, экономикалык, диний жана маданий абал, уюмдун курулушу, жайылышы жана функциясынын аякталышы анализденди. Андан соң Ахилик уюмун бүгүнкү күндө жандандырууга багытталган кээ бир иш-аракеттер тууралуу маалымат берилди.

Экинчи бөлүмдө, Ахиликтин педагогикалык түшүнүгү, таалим-тарбия берүүдөгү максаттары, кесип жана этика түшүнүгү, кесиптик жана этикалык негиздери, окутуу кайсы жерде жана кандай тартипте жүргүзүлгөнү, кесиптик- этикалык билим берүүнүн бүтүндүгү кантип камсыз кылынганы, Селжук коомунун өнүгүшүндө Ахилик уюмунун ролу жана бүгүнкү күндөгү коомчулуктун кесипкөйлүк адебин өркүндөтүүдө Ахилик маданиятынын орду деген темалар анализденди. Аны менен катар бүгүнкү күндөгү Ахиликке окшош мекемелер талдоого алынды.

Корутунду жана сунуштар бөлүмүндө изилдөө менен анализдин жыйынтыктары көрсөтүлдү, ошондой эле андагы жыйынтыктарга таянуу менен айрым сунуштар кошумчаланды.

Ачкыч сөздөр: Ахи Эвран, Ахилик, кесиптик билим берүү, этикалык билим берүү, кесиптик этика

АБСТРАКТ

Подготовил : Танер Чошкун
Университет : Кыргызско Турецкий Университет «Манас»
Направление : Педагогика
Вид Работы : Диссертация Магистра
Количество страниц : xxi + 183
Дата окончания : 30.12.2014
Научный руководитель: Док. Кадиян Бообекова

«Ахилик» в государстве сельджукидов и его влияние на развитие профессионально – этической культуры

Ахиликство - организация, созданная Ахи Эвраном в Анатолию XIII в., была активна до XIX в. Основным принципом Ахиликство являлось национальное единство и целостность, социальная солидарность и взаимопомощь. Ее целью было создать национальное общество которое бы в полной мере придерживалось в дружеско - братской атмосфере общественно - нравственных правил. Она предвидела в экономике государства производство качественных и доступных предметах первой необходимости. Ахиликство хоть и берет свое начало от после исламского периода арабов полное развитие получила от исламской нравственности и традиции тюрок Анатолии. Ахи - это человек который самокритичен, зарабатывает дозволенными путями, расходуящий по мере и разуму, производящий полезные вещи и предоставляющий для пользования человечеству.

В тоже время эта организация обучала определенной специальности и занималась воспитательной деятельностью. Ее система образования соответствовала основам религии Ислам. Целью образования являлась воспитать человека на степени "аль - Инсан аль - Камиль" (Совершенный человек) эрудированного в области искусства, отличающегося правдивостью в быту, достойного в служении человеку и обществу в целом. Следовательно, цель была поставлена на всестороннее развитие положительных качеств индивида, на ряду с интеллектуальным развитием не малое значение придавалось и его социальным, душевным и физическим качествам. Ибо в Ахилике - "человек уподобляется лодке с двумя веслами, одно весло нрав а другое ремесло, где гребение лишь одного или не ритмичное гребение обоих весел не даст результатов для продвижения лодки", отсюда и важность теории целостности нравственно - ремесленного образования.

Целью данной работы является показать Ахиликтсво в Сельджукском правлении для современных систем образования в качестве модели в ремесленном образовании так и нравственном воспитании, а самое важное определить практику данной организации в отождествлении двух последних. Более того, предполагается определить отражения Ахиликтства в современных организациях и ее продолжительное влияние, где данная организация представляет собой некий источник. Операясь на определения внести ряд предложений.

В особенности рассмотрев Ахи Эрвана и Ахиликтство как систему образования, целью является предоставить данное исследование для пользования Кыргызстану.

При исследовании данной темы, работы по Футуввету и Ахиликтству а так же научные исследования книги, статьи, тезисы, и доклады были классифицированы и проанализированы. Информация, полученная из этих источников была составлена в соответствии с установленным планом.

Это исследование состоит из двух частей. В первой части рассматривается определение Ахиликтства, структура, организация, философия, взаимосвязь между Футувветской традицией. Так же, рассматривается жизнь основателя Ахиликской организации Эрвана, его труды и педагогическая ориентация, политическая ситуация в период становления традиции как организации. Обсуждается социально-экономическое, религиозное и культурное положение, и история организации (создание, распространение и прекращение) .

Во втором разделе изложен подход Ахикского образования, цель образования, подход к этики и ремеслу, этическим и профессиональным принципам. А так же указывается сфера деятельности ремесленного и нравственного воспитания. Образ слияния и отождествления нравственного воспитания и ремесленного образования в целостную систему. Место Ахиликской культуры и системы в развитии сельджукского, а так же развитии нравственно профессионального образования современного обществ. Далее представлены современные организации и учреждения отражающие Ахиликскую культуру образования.

В разделе заключение и рекомендации, изложены результаты проведенных анализов и исследований по данной теме. В следствии полученных результатов были внесены некоторые предложения.

Ключевые слова: Ахи Эвран, Ахилик, профессиональная образование, этическое образования, профессиональная этика

ABSTRACT

Prepared by	: Taner ÇOŞKUN
University	: Kyrgyzstan-Turkey Manas University
Department	: Educational Sciences
The Nature of The Thesis	: Master`s Thesis
The Number of Pages	: xxi + 183
Date of Graduation	: 30.12.2014
Supervisor	: Dr. Kadian BOOBEKOVA

AHILIK (AKHISIM) IN SELJUKS' ERA AND ITS INFLUENCE ON THE PROFESSIONAL AND ETHICAL DEVELOPMENT

Ahilik is an organization which was founded by Ahi Evran in 13th century and ended up in 19th century. As it is well known that Ahilik is a such national organization that undertook some responsibilities to bring peace, solidarity, harmony, brotherhood and national unity across the country. In other words, this organization on the one hand, aimed to turn out an honest and national society on the other hand, prepared a ground for manufacturing cheap but good productions around the country. It is necessary to keep in mind that above mentioned

organization first of all came in to being among the Arabs immediately after the domination of Islam and known as a "Futuwwat organization" then it developed by Anatolian Turks in accordance with Islamic and Turkish values. As a result of that an Ahi was known as a person who is honest, careful in expenditures, gives full measure when weighs, earns his livelihood by the sweat of his brow, puts his heart as a watcher over his deeds and does whatever beneficial for humanity.

It can be said that Ahilik is an institute which based its educational system on Islam and aims to pave a ground for excellence in art, social life, human behaviors and the developments of human character to the high level. Therefore, it can be said that Ahilik tries to develop a person socially, psychologically and psychically in a positiveway. In other words, Ahilik takes the disciples under its wings just to prepare them to work in accordance with ethical principles in business life and art. Ahilik likens the human being to a two-oared boat one of the oars symbolizes the ethic other stands for a profession, in the case of lack one of them or failure or pulling without required balance to move on the water, the boat can not move. Such as the unity between vocational training and ethic can not be divided. Lack of any part curbs the development of human being in both sides.

Aim of this research is to demonstrate old Ahi tradition of Seljuk's era that gave a hand to the developments of vocational and ethical training. In addition, this research focuses on Ahi implementations which tried to keep unity between profession training and ethic. Furthermore, to have experience this work aims to transfer the old Ahi tradition (with all its applications that had impact on the developments of vocational training and ethical culture) to current day just to indicate how the old tradition may contribute the several developments and applications of profession training and ethical culture in modern era. Also, this dissertation tries to show the reflections and influences of Ahi applications on many modern institutions of present day. In addition to all, Ahi Evran was elaborated as a trainer with his training institutions in order to open a gate to the different developments and benefits for Kyrgyz society.

This dissertation is based on the different sources such as books, articles, academic researches and thesis that related directly to Ahilik and Futuvvat. All data firstly elaborated then classified in accordance with the plan.

This work consist of two parts, The first part deals with the meaning of Ahilik, structure, philosophy of founding, roots and the relation with Futuvvet tradition. Also this part shows the life works and pedagogic personalities of Ahi Evran, (the founder of Ahilik) In addition, the first

part focuses on establishment and the historical background of Ahi organization and depicts, political, social, cultural and religious situation of its time.

The second part deals with Ahi viewpoint of education, aims of education, ethic and profession and basis of profession and ethic. In addition, this part points out where and how the vocational training and ethic offered together. Finally, my work demonstrates the role of Ahi organization in developments of Seljuk society then focuses on the importance of Ahilik especially, in the developments of the vocational training`s ethic with its all reflections in society and modern institutions of today.

In the conclusion and suggestion section, according to researches and analyses the results and some useful suggestions were revealed.

Key Words: Ahi Evran, Ahilik, Vocational Training, Moral Training, Professional Ethics